

A MATEMATIKAI ÉS PHYSIKAI TÁRSULAT I. VERSENYE.¹

A Matematikai és Physikai Társulat f. é. június hó 22-én tartott választmányi ülésében egyhangúlag a következő határozatot hozta:

A matematika s a physika tanításának és tanulásának sikerességét emelendő, a Matematikai és Physikai Társulat minden év őszén az illető évben hazai nyilvános középiskolán érettségi vizsgálatot tett tanulók között Budapesten és Kolozsvárott matematikai és physikai versenyt rendez, oly czélzattal, hogy a versenyzőknek a nevezett szaktárgyak művelésére való rátermettsége megállapíttassék.

A verseny módozatai a következők: A társulat rendes tagjaiból alakított bizottság a versenyre jelentkezettek előtt az elnök pecsétjével lezárt borítékot felbontván, kihirdeti a benne foglalt tételt s a zárt helyen, záros határidőn belül elkészített dolgozatokat átveszi. A dolgozatokat budapesti és kolozsvári rendes tagokból alakított bizottság megbírálja: a bírálat alapján a választmány a két legjobbnak ítélt dolgozatot 100, illetőleg 50 arany korona pályadíjjal jutalmazza. A díjakat a társulat elnöke fogja a verseny után következő első rendes ülésen a nyerteseknek kézbesíteni.

A társulat a verseny eredményéről, nyomban az ítélet meghozatala után a nmélt. m. k. vallás- és közoktatásügyi Minisztériumnak jelentést tesz; a középiskolát, melyen a jutalmazottak középiskolai tanulmányaikat befejezték, úgyszintén a pályadíj nyerteseinek VIII. osztálybeli szaktanárát sikerökről hivatalosan értesíti s a kitüntetett dolgozatokat a Matematikai és Physikai Lapokban közzéteszi.

A két első díj alakítására a társulat az 1000 frtnyi alaptőkének eddig fel nem használt kamataiból 150 koronát fog fordítani s a díjakat elnökének tiszteletére *Első*, illetőleg *Második b. Eötvös-díj* czímen fogja a két legjobb dolgozat készítőjének kiszolgáltatni.

Ezen határozat folyományaként a társulat az alább közlött felhívást küldte szét:

ÉRETTSÉGI VIZSGÁLATOT TETT TANULÓKHOZ.

1. A *Mathematikai és Physikai Társulat* az 1894/95. tanév elején Budapesten és Kolozsvárott az ez évben magyarországi nyilvános középiskolán érettségi vizsgálatot tett tanulók között a matematikából s physikából versenyt rendez.

2. A verseny következő módon fog megtartatni:

A jelentkezők a kitűzött helyen és időben összejövén, a Math. és Phys. Társulat bizottsága az elnök pecsétjével lezárt borítékból a tételt a versenyzők előtt kiveszi és felolvassa. A tétel a középiskolai tananyag köréből vétetik s kidolgozása külön tanulmányokat nem követel. A bizottság felügyelet alatt végzendő kidolgozásra 4 órai idő van engedve s a pályázó bármilyen vele hozott könyvet, jegyzetet használhat.

3. A kellő időben elkészített dolgozatokat a Math. és Phys. Társulat bizottsága átveszi, megbírálja s a választmány a bírálat alapján a két legjobb dolgozat készítőjének pályadíjakat ítél meg. Az első díj 100, a második 50 arany korona.

4. A pályadíjakat a társulat elnöke fogja a verseny után következő első rendes ülésen a nyerteseknek átadni.

5. A társulat a verseny eredményéről a nmélt. m. kir. vallás- és közoktatásügyi Minisztériumnak jelentést tesz, a pályadíj nyerteseinek volt középiskolai igazgatóját s VIII osztálybeli matematikai és physikai tanárát hivatalosan értesíti s jutalmazott dolgozatokat a *Mathematikai és Physikai Lapokban* közzéteszi.

A Matematikai és Physikai Társulat választmánya ezennel felszólítja a folyó évben nyilvános középiskolán érettségi vizsgálatot tett fiatalságot a versenyben való részvételre.

A versenyre f. é. szeptember hó 8-dik napjáig lehet a társulat ügyvivő titkáránál jelentkezni. A jelentkezés egyszerű levélben történik, oly módon, hogy az illető megnevezi a tanintézetet, melyen az érettségi vizsgálatot letette s kijelenti, hogy Budapesten, vagy Kolozsvárott kíván-e versenyezni. Egy levélben többen is jelentkezhetnek közösen, de szükséges, hogy mindenki pontosan megírja a címet, mely alatt szeptember 10-ke táján a versenyre szóló meghívó neki megküldessék. A versenyző igazolásul érettségi bizonyítványát, vagy annak hiteles másolatát tartozik a versenyre magával hozni.

A Math. és Physikai Társulat választmányának megbízásából

Budapest, 1894. június 22.

Bartoniek Géza,

ügyvivő titkár,

Budapest, VI. Bulyovszky-utca 16.)

A társulat f. é. október hó 25-én tartott ünnepélyes ülésén az ügyvivő titkár a következő jelentést terjesztette elő:

Mélyen tisztelt Matematikai és Physikai Társulat!

A választmány f. é. június hó 22-én tartott ülésén azzal bízott meg, hogy a hazai középiskolákon a lefolyt tanévben érettségi vizsgálatot tett tanulók között rendezendő országos verseny ügyében a szükséges intézkedéseket megtegyem.

Szerencsém van jelenteni, hogy a versenyre szóló felhívást az összes hazai teljes középiskolák igazgatóinak megküldtem, azzal a kérelemmel, hogy azt az abiturienteknek tudomására hozni szíveskedjenek.

Bár oly időben vették a felszólítást, a mkor a legtöbb helyütt a tanulók már elszéledtek volt s az évvárás teendőivel legjobban voltak elhalmazva, az igazgató urak méltányolták a társulat törekvését s gondoskodtak róla, hogy a versenyre

¹ A "Mathematikai és Physikai Lapok" f. é. május- és október-november havi füzetéből.

hívatottak a felszólításról értesüljenek. Tudomásom van róla, hogy több igazgató magánlevélben hívta fel az intézet volt tanítványait a versenyben való részvételre.

Az igazgató urak buzgalmának s a napi sajtó készséges támogatásának köszönhető, hogy a verseny felől az érdekeltek jökor értesülhettek.

A kitűzött határidőig, szeptember 8-ig összesen 67 érettségit tett tanuló jelentkezett.

Ekkor az elnökség megállapította a verseny tételeit s a verseny megtartását szeptember hó 17-re, d. u. 2 órára tűzte ki.

A kitűzött időre a jelentkezők közül Budapesten 48, Kolozsvárott pedig 6 kezdő főiskolai tanuló jelent meg.

A társulat részéről Budapesten a verseny helyén megjelentek: König Gyula és Schmidt Ágoston alelnökök, Balog Mór, Beke Manó, Csillag Vilmos, Fröhlich Izidor, Gruber Nándor, Kürschák József, Nagy Dezső, Tangl Károly, Tötössy Béla, Wagner Alajos, Wittmann Ferencz t. tagok, végre Bartoniek Géza, Rados Gusztáv titkárok, Kopp Lajos és Kövesligethy Radó jegyzők.

Kolozsvárott a verseny ugyanabban az időben Farkas Gyula, Pfeiffer Péter, Sárkány Lajos és Zachár János tagtárs urak jelenlétében vette kezdetét.

Schmidt alelnök melegen üdvözölte az elnök nevében "az első országos matematikai verseny bajnokait" s nyugodt, kitartó munkára buzdítván őket, sok sikert kívánt működésöknek.

Miután az ügyvivő titkár a verseny föltételeit kihirdette, a kitűzött tételeket elzáró boríték a versenyzők előtt felbontatott s a tételek kihirdetettek.

A verseny – természetesen zárt helyen – szabályszerűen folyt le, miről a verseny tartalma alatt vezetett jegyzőkönyv tanúskodik.

A versenyre kitűzött idő végéig a két helyen együttvéve 29 dolgozat adatott be. Minden dolgozat készítője a felügyelő tagok előtt dolgozatát aláírta s aláírását az átvétellel megbízott két társulati tag a dolgozaton hitelesítette. A verseny végével az összes dolgozatok lepecsételtettek.

A bíráló bizottság jelentését a választmány október hó 19-én tartott ülésén tudomásul vette s a díjaknak javaslat szerint való kiadását elrendelte.

A dolgozatok megbíráására kiküldött bizottság jelentése, melyet Rados G. titkár terjesztett elő, következőleg hangzik:

A Matematikai és Fizikai Társulat 1894. évi szeptember hó 17-én tartott tanulóversenyén a következő tételeket tűzte ki megoldásra:

1. Bizonyítsák be, hogy a $2x + 3y$ és $9x + 5y$ kifejezések x és y ugyanazon egész számú értékeire oszthatók 17-tel.

2. Adva van egy kör és két pont, P és Q ; szerkesztessék meg ebbe a körbe írt derékszögű háromszög, melynek egyik befogója a P ponton, másik befogója a Q ponton megy át. A P és Q pontok milyen fekvése zárja ki a megoldás lehetőségét?

3. Valamely háromszög oldalai oly számtani haladványt alkotnak, melynek különbsége d ; a háromszög területe T . Mekkora e háromszög oldalai és szögei? Ugyane feladat megoldandó, ha $d = 1$ és $T = 0$.

A versenyen 29 dolgozatot adtak be; ezek közül 21 olyan, a melyben a kitűzött tételek egyike sem volt helyesen megoldva s így tekintetbe nem jöhetett; maradt tehát nyolcz olyan dolgozat, a melyben legalább egy tételnek helyes megoldását tartalmazza. Ezek közül ötben a versenyző csakis egy feladatot tudott megoldani és így azok a jutalmazásnál tekintetbe nem vétettek. A végül fennmaradó három dolgozat készítői: Kupferschmidt József, Pap Pál és Seidner Mihály urak.

Pap és Seidner urak mind a három feladat megoldását teljesen kidolgozták és így méltók arra, hogy megjutalmaztasanak. A bíráló bizottság a nevezett urak dolgozatának belértéke között világosan döntő különbséget nem tudott találni és így a pályadíjak odaítélésénél azt a körülményt is tekintetbe kellett vennie, hogy Seidner úr 2 óra 10 percz alatt, Pap úr pedig 3 óra 10 percz alatt készült el dolgozatával. A bíráló bizottság ennél fogva egyhangúlag hozott határozata alapján azt ajánlja, hogy Seidner Mihály úr az első-, Pap Pál úr pedig a második Eötvös-díjjal jutalmaztassék.

Kupferschmidt úr dolgozatában két tétel helyesen lévén kidolgozva, a bíráló bizottság Kupferschmidt József úr megdicsérését ajánlja.

Budapest, 1894. szeptember 25.

*Szemethy Béla, König Gyula, Mauritz Rezső,
Rados Gusztáv, Éberling József, Bartoniek Géza*

A jelentés meghallgatása után elnök a következőket mondta:

Ezennel kijelentem, hogy az érett tanulók első matematikai versenyének első díját Seidner Mihály, a losonczy állami főgymnasium végzett tanulója, a második díjat pedig Pap Pál, a sárospataki ev. ref. főgymnasium volt tanulója nyerte el. Kupferschmidt József, a budapesti V. ker. kir. kath. főgymnasium volt tanulójának a dolgozata dícséretben részesült. Lépjenek elő s vegyék át szép dolgozataik jutalmát.

A verseny győztesei a társulat tagjainak rokonszenves üdvözlése közben az elnök asztala elé lépnek. Ő Nagyméltósága a következő szavakat intézte hozzájuk:

Önök a hallott bírálati jelentés szerint a társulat matematikai versenyén a feladatok helyes megoldásával jelét adták önálló felfogásuknak, a matematikának művelésére való rátermettségüknek s kiemelkedtek pályázó társaik felett.

A kitűzött díjakat a társulat színe előtt íme fogadják nyilvánosan; fogadják egyszersmind a társulat köszönetét törekvésükért azzal a reménységünkkel kapcsolatban, hogy megkezdett jó úton haladván, tovább fogják fejleszteni tehetségeiket s hazai tudományosságunknak majdan díszére fognak válni. Nehéz út áll még önök előtt, sok munka és sok küzdelem; de csakis az így szerzett győzelem az, melynek igaz értéke van.

Gondolataik ebben a pillanatban bizonyára azoknál időznek, a kikre akkor kellett gondolniok, mikor munkájukhoz a siker reményével hozzáfogtak, mikor kész munkálatukat megítélés céljából kezökből kiadták. Önök most hálával gondolnak azokra az intézetekre, hol tanulmányaikat elvégezték s hálás szívvel gondolnak szeretett tanáraikra, kik önöket tanították, kiknek ezen szép sikereket köszönik. Seidner Mihály, az ön tanára Winter József úr, öné pedig Pap Pál, Ellend József úr volt. Írják meg nekik, hogy mily sikert köszönnek az ő fáradozásuknak; köszönjék meg nekik kitűnő tanításukat s írják meg nekik, hogy én a magam, valamint a Matematikai és Fizikai Társulat üdvözlét és köszönetét küldöm nekik.